

Skolforskningspodden avsnitt 30: Likvärdiga läxor

INFORÖST 1 Välkommen till Skolforskningspodden! Dagens avsnitt handlar om läxor och likvärdighet. Vi tar avstamp i forsknings-sammanställningen *Läxor och likvärdiga förutsättningar för lärande*, och diskuterar vad en bra läxa kan vara och vad som är viktigt att tänka på. Vilket är syftet med läxan och vad kan det finnas för konflikter kring läxor? Vi diskuterar även de nya rekommendationerna kring bedömningsgrundande läxor och vad det innebär för likvärdigheten. Dagens gäster är Per Sahlström – han är lärare i Stockholms kommun – och Alva Appelgren, forskare och projektledare vid Skolforskningsinstitutet. Programledare är Anna Hedman.

INFORÖST 2 [00:00:46]: Praktiknära skolforskning, vad är det?

INFORÖST 3 [00:00:50]: Vad finns det för forskning inom just ditt ämne?

INFORÖST 4 [00:00:53]: Undervisning på vetenskaplig grund, hur gör vi?

ANNA [00:00:59]: Hej och välkomna till Skolforskningspodden, där vi idag ska prata om läxor. Vi på Skolforskningsinstitutet har gjort en systematisk forskningssammanställning om läxor och likvärdiga förutsättningar för lärande. Idag har jag med mig projektledare Alva Appelgren och Per Sahlström som har granskat översikten ur ett lärarperspektiv. Har ni lust att presentera er? Vi kan börja med dig Per.

PER [00:01:32]: Ja, jag heter Per Sahlström, är mellanstadielärare på Eriksdalsskolan där jag har verkat i drygt 20 år, och har jobbat som lärare nu i snart 40 år och hela tiden på mellanstadiet. Naturligtvis konfronterat med och konfronterat andra med läxor under hela min verksamma tid.

ALVA [00:01:51]: Ja, hej! Jag heter Alva Appelgren och jag är forskare och projektledare.

ANNA [00:01:57]: Hej och välkomna! Men hörni, vi sätter i gång helt enkelt. Jag kan börja fråga dig Alva. I arbetet med den här översikten, till att börja med så kom det ju fram sju, åtta tusen studier. Alla de kom ju såklart inte med i översikten. Men när ni har läst de här studierna, har ni tittat på om ... kan man se något resultat: Är det bra med läxor eller inte? Ska vi ha dem?

- ALVA [00:02:21]: Det är en bra fråga: Ska vi ha läxor eller inte? Som du säger, vi har gått igenom väldigt många studier, och det här med om läxor är bra eller inte är det många forskare som har försökt ta reda på. Men studier som har det syftet, då har man fått helt olika resultat. Men de vi undersökte var ju om läxor inverkar på elevers förutsättningar att lära, om det ger likvärdiga förutsättningar att lära eller inte. Så egentligen en bättre fråga att ställa sig är ju: Hur kan jag ge en läxa som ger alla elever förutsättningar att utvecklas med hjälp utav den här läxan? Så vi har undersökt läxor och likvärdighet.
- ANNA [00:03:00]: Och nu lockar du ju mig in att fråga: Men vad är en bra läxa ur – ett likvärdighetsperspektiv?
- ALVA [00:03:08]: Precis. En bra läxa, man kan ju se det som att det är en likvärdig läxa, att det är en läxa där då alla elever lär sig med hjälp utav den här läxan. Då alla elever, då handlar det om att läxan ska fungera för barn som bara har en vårdnadshavare hemma eller nån som kommer hem sent, eller kanske en förälder som inte har svenska som modersmål. Eller det ska fungera för barn som behöver hjälpa sina syskon eller om det är någon som har funktionsnedsättning. Läxan ska fungera oavsett hemmiljö. Man har helt olika hemmiljö och olika förmågor. Så får man till en läxa som fungerar på det viset där man har tagit alla de här aspekterna i beaktan, då tycker jag det verkar vara en bra läxa.
- ANNA [00:03:55]: I översikten så pratar ni om det här med jämlikhet och rättvisa, och att det är olika saker. Bara för att en läxa kan vara jämlik, det vill säga samma läxa till alla, så behöver den inte vara rättvis. För alla kanske inte har samma förutsättningar att göra läxan. Per, har du några exempel på hur en sån här rättvis läxa kan se ut?
- PER [00:04:19]: Eftersom jag läste den här översikten och granskade den i höstas så tänkte jag att nu ska jag lägga mig vinn om att ge några läxor som man kan anse vara likvärdiga utifrån både jämlikhets- och rättviseperspektivet. Jag hade faktiskt en läxa i historia i årskurs fyra i två klasser, där det var 100-procentigt alla elever hade gjort läxan. Det händer inte så himla ofta. Vi ägnade väldigt mycket tid åt efterarbetet, uppföljning av läxan. Det handlade om att ett centralt innehåll i historia är eleverna ska lära sig att ställa frågor till historiska källor. Det låter lite kryptiskt, men det är ett sätt att förstå att källor i sig inte talar oftast, utan man måste analysera dem. Då är frågor bra att ställa. Vad jag gjorde var att jag använde ett material som jag var med och tog fram i ett forskningsprojekt tidigare, där man ställer några enkla frågor kring ett historiskt föremål. Till exempel silvermynt eller någonting sånt. När, var, hur och varför? Vi gick igenom just det här med hur man ställer frågor, och så fick de i uppgift att hemma leta upp ett föremål som var från 1900-talet eller äldre. De här eleverna är ju födda 2012. Så 1900-

talet är långt tillbaka för deras del. Sen skulle de då med hjälp av en vuxen diskutera de här frågorna: vad det var, när det var ifrån, vad det var gjort för, hur man gjorde det och vad som krävdes för att göra det. Ta med sig föremålet eller en bild av föremålet till skolan och sen [?? 00:05:44] kort presentera föremålen för varandra. De flesta valde att göra det i helklass, några tyckte att det kändes lite jobbigt. Så de fick göra det i lite mindre grupper. Det här blev otroligt spännande, därför att alla var så genuint intresserade av varandras föremål. Det var ju saker och ting som gick tillbaka ända till 1600-talet, och sen var det saker som var från slutet av 1900-talet. Men just den diskussionen som blev, hur genuint intresserade de var, det gjorde att alla tyckte att det var kul. Många som då i vanliga fall inte skulle ställa sig inför klassen i årskurs fyra och prata, de valde att göra det därför att de kände att kompisarna verkade vilja höra. Jag har också fått återkoppling från vårdnadshavare som tyckte att det var kul att göra den här uppgiften tillsammans hemma, att först fundera ut: Vilket föremål ska man ta? Sen så lite lightforskning på vad det här kan vara och vad det används till och historik kring det hela. Så det kändes som en väldigt bra kollaborativ läxa när man gör det i samverkan med vuxna hemma. Det ger i grunden kanske inte något större avtryck i långa loppet, men det ger i alla fall en positiv klang till nån typ av läxor.

ALVA [00:06:51]: Alltså så kul att höra om ditt exempel. Det här var ju precis så som vi hoppades att man skulle använda översikten, att man läser den och sen använder sig av hur vi har beskrivit vad som kan vara viktigt att tänka på. Men sen då hittar ett sätt att jobba och utforma en läxa som blir likvärdig, precis på det sättet som du gjorde här.

PER [00:07:13]: Men jag tyckte det var intressant att verkligen bemöda sig om att försöka skapa en läxa där man ger förutsättningar som gör att alla mycket väl kan klara av att göra det, men också rent konkret där man sitter nu hemma, vilket det oftast handlar om. Och också att uppföljningen blir intressant för alla som lyssnar.

ALVA [00:07:33]: Alla de aspekterna är ju sådant som har tagits upp i de här studierna som är med i översikten: väcka intresse, få samarbete mellan hem, skola och vårdnadshavare, och sen också att man följer upp det på nåt vis som också känns meningsfullt och kul.

PER [00:07:47]: Ja, och sen så blev det en ingrediens till. Det är nämligen så att det finns inget facit här, och det betyder att man måste göra ett visst mått av arbete själv för att plocka fram facit och kunna presentera det. Det gör att då blir det på riktigt, och det tror jag är väldigt viktigt när det gäller allt skolarbete men inte minst det man gör hemma.

ANNA [00:08:10]: Ni båda lyfter ju det här, både då med att det finns en plats där man ska kunna sitta och göra läxan, men också vårdnadshavares roll. Men kan man aldrig ta fram läxor där tanken är att eleverna själva ska kunna utföra läxan?

PER [00:08:26]: Absolut. Målsättningen måste ju vara att skola in eleverna i nån form av att de äger sitt eget läxarbete, och om man nu ger eleverna läxor där man förutsätter att nån vuxen ska stå för nån form av hjälp med faktainnehåll eller struktur och sånt, då tror jag att då kommer man ingenstans. Men jag tror att ... Jag har en fyra nu till exempel och där är deras erfarenhet av läxor väldigt varierande beroende på vad de haft för lärare tidigare, och där behöver man hitta någon inskolning. Sen får de ju läxor nu, läsläxor till exempel där de förutsätts att kunna klara av det själva i mindre portioner. Så absolut, jag menar om man tittar framåt så kommer de ju så småningom behöva äga det här själva, oavsett vilken nivå de studerar på.

ALVA [00:09:08]: Det här med att man ska kunna göra läxan själv, ibland är det väl så att man utformar läxan, och då behöver man ju säga så här: "Den här ska göras tillsammans med nån annan elev, eller det här gör du tillsammans med att du intervjuar nån i hemmet." Asså då vet man i förväg vem den ska göras med. Men ofta är det väl så att en läxa ska kunna göras enskilt. Så det handlar ju om att just informera om det inför själva läxan, och det är ju ett utav resultaten i den här översikten att arbetet inför läxan, då måste man vara nog med: Vad är det som gäller? Och hur ska läxan göras? Sen dök det ju upp studier som också tog upp det här med ansvarsfördelningen och synen som man har, både som lärare och de intervjuade föräldrarna till eleverna som var i den här studien då. Då tog man ju upp att ibland förväntade sig vårdnadshavare att man ville ha en bättre förklaring: Hur kan jag hjälpa till med läxan? Vad behöver jag göra för att det ska fungera? Och man tyckte inte att man hade fått den informationen, och lärarna i sin tur tyckte att det var lite bekymmer med föräldrar som kom hem sent, och att man hade olika syn då på vem som hade ansvaret för läxan. Det kom forskarna i den studien fram till att det behöver man jobba med, den här kommunikationen sinsemellan, att det är en viktig aspekt att se till att man är på det klara med vem det gäller, vem som gör vad och som ...

PER [00:10:34]: Jag kan säga en liten fundering där kring när man är relativt ny i en grupp man undervisar i, antingen är man klasslärare eller ämneslärare, så tar det ju ett tag innan man hittar och liksom utronar, finner ut: Var befinner sig de olika eleverna i avseendet? Får de hjälp hemma? Får de stöd hemma? Har de tid att göra det? Prioriterar de det eller gör de det inte? Så det tar ganska lång tid

innan man hittar fram.

ANNA [00:11:01]: När man då pratar om hjälp av vårdnadshavare eller andra personer i hemmet, det här för en ju osökt in på det här med läxor som underlag för betygsättning. Hur hanterar man det? Om en förälder kan jättemycket och är enormt involverad i läxarbetet, hur kan man veta att det är eleven som gör läxan?

PER [00:11:29]: Jag jobbar ju mot de yngre eleverna, alltså upp till år sex. Där kan man inte säga att det är ett stort problem. Dels därför att jag sällan ger hemuppgifter som är rent bedömningsgrundande, utan det är mer så att även om man skriver någonting så är syftet inte att bedöma, utan det är att använda det i arbetet. Eller för den delen, , att använda det formativt. Men däremot är det ju uppenbart just att det är ett problem, både på högstadiet och i gymnasiet. För det har varit föräldrar som har varit ute och vittnat om hur ... De har tillbringat tre, fyra år med att göra elevernas hemarbeten på en nivå som är för hög för dem. Det går ju aldrig att veta vem som gör det och vad eleven lär sig av det här. Sen har vi ju de här nya, OpenChat och så vidare, där det finns möjligheter att ta någon annan typ av hjälp också. Så det kan väl vara så här att just de här bedömningsgrundande hemarbetena kanske håller på att fasas ut en del, eller också får man konstruera om dem helt enkelt för att kunna använda dem.

ALVA [00:12:27]: När vi gjorde översikten så skrev vi ju in att läxor kan ju användas för bedömning och betygsättning, men sen har ju Skolverket nyligen kommit ut med en avrådan till inlämningsuppgifter som betygsunderlag. Den typen utav bekymmer egentligen som du nämnde i frågan Anna, att man får hjälp eller det är nån annan som gör läxan, oavsett om det är att man använder ett verktyg som ChatGPT eller om det är att det är en förälder som sitter och gör läxan åt en, då behöver man ju som du säger Per ha utformat läxan så att det inte egentligen är nåt bekymmer, att man inte har en sån typ utav uppgift. Så det här, även om den avrådan kom nu så är det ju nånting som har varit aktuellt länge tänker jag i alla fall.

ANNA [00:13:15]: Där kan vi då faktiskt säga att tekniken har gått i bräschen för likvärdigheten. Nu finns det möjlighet för alla att få hjälp, eller då fuska om man så vill säga, med läxan. Vare sig det är med hjälp av en ChatGPT eller en förälder eller någon annan där hemma, och då har det lett till ändrade rekommendationer vad det gäller bedömningsgrundande läxor. Även om det såklart inte är den typ av likvärdighet som vi eftersträvar.

PER [00:13:43]: Nej, men det var en intressant reflektion du hade där kring just det att förutsättningarna har förändrats. Sen kanske man lär sig någonting även om man får hjälp av en vuxen eller nån artificiell

intelligens, som man sen kan ta med sig så småningom. Men det är svårt att ha det betygsgrundande. Men jag tänker att det är ändå knepigt därför att i min undervisning försöker jag göra det mesta av det eleverna ska lära sig i skolan. Sen är det vissa saker som man behöver lite mer tid för eller repetera, och så jobbar man med det hemma. Men det är ganska lite, utan vi utgår från att vi lär oss det vi ska kunna i skolan. Sen är det i alla fall som så att om man till exempel har någon mer summativ avstämning där man har repeterat i skolan, så är det så att då är det ju fritt fram för eleverna att ta hem och repetera hemma och få hjälp av nån vuxen. Då blir ju det i sig inte riktigt rättvist, därför att den som får mer hjälp att repetera hemma och disciplinera repetitioner och allting kommer ju att leverera mer när det gäller den summativa avstämningen och får bättre resultat. Så det går ju inte bygga bort det faktum att förutsättningarna är olika.

ALVA [00:14:45]: Nej, och det här med att förutsättningarna är olika och utifrån ett likvärdighetsperspektiv så kan man ju tänka att läxor borde vara någonting som alltid inverkar negativt på elevers likvärdiga förutsättningar att lära. Men det skulle ju kunna vara så att om man då ... den elev som inte går hem och självmant repeterar till exempel, kanske behöver påminnelse i form utav en läxa för att komma på det: Just det, det här behöver jag titta på en extra gång. Så på det sättet skulle ju läxor också kunna främja likvärdighet, men det beror ju helt på typ av läxa.

PER [00:15:23]: Ja, och sen vet vi också att ... Jag menar, den här repetitionen är ju oändligt viktig i många avseenden. För att tiden i skolan är ändå ganska begränsad och det tar olika lång tid att lära in saker och ting. Så repetitionen är naturligtvis ... Den måste ju finnas där. Men för den som inte repeterar av olika skäl kommer ju halka efter.

INFORÖST [00:15:44]: Du lyssnar på Skolforskningspodden – där undervisning och forskning möts.

ANNA [00:15:50]: Jag lyssnade på en annan podd om läxor, och då var det en lärare där som sa att: "Nej, men jag ger aldrig läxor." Men sen kom det ju fram, hon kom på sig själv att: "Eller jo förresten, jag ber dem ju repetera, jag uppmanar dem om att gå igenom det vi har gjort på lektionen." Så det är rätt intressant det där vad man lägger in också i begreppet läxa. Som du sa, att repetition är A och O. Många kanske inte anser det vara en läxa att man går hem och tittar igenom anteckningarna, men för andra så är det absolut en hemläxa.

ALVA [00:16:21]: Jag tror att det kan ha att göra med att man definierar dem olika, dels vad man lägger in i begreppet läxa. Inlämningsuppgifter är ju en typ utav läxa till exempel, och ibland pratar man ju om att man

har ett projektarbete och ska jobba med det utanför skoltid: Är det en läxa? Men sen också det här med att det finns så många olika syften, att man repeterar eller fördjupar, då känns det mer likt en läxa. Men sen förberedande läxor eller det här med flipped classroom, då är det ju att man inför en lektion ska titta på någonting eller förbereda sig. Men sen att man också kan ha helt andra sorters syften med läxan, att man går hem och berättar om vad man har gjort i skolan och så. På ett vis är ju det en sorts repetition, men också att man för vidare kunskap. Jag tyckte det var intressant någon studie som handlade om att man fick lära sig om hygien och handtvätt och så i skolan, och sen så berättade man om det hemma och att det påverkade hela familjen, samhället och så. Så jag tror att det här med vad läxan har för syfte och att man lägger in ganska mycket olika saker i begreppet läxa, det är både intressant och kan också vara ganska inspirerande när man tänker på en läxa på ett roligare sätt.

PER [00:17:29]: När det gäller det här med läxpraktik och syfte med läxor, så det finns väl lika många syften och olika praktiker kring det här som det finns lärare som är verksamma. Därför att vi har alla vårt eget sätt att jobba med det, vår egen bild av hur det fungerar. Man märker det, man kan få ... Nu är den en som dyker in i klassen mitt i en årskurs, och så visar det sig att den eleven har vana att ha läxor i stort sett varje dag, och man frågar kanske från vårdnadshavaren som undrar: Vad händer här? Varför har ni inga läxor? Då är det väldigt viktigt att man har klart för sig innan man ger läxan vad syftet med den är, och dessutom vad man tänker att man ska få ut från uppföljningen. Så det är väl det perspektivet som man måste ha med sig. Jag tror att den här diskussionen bland oss lärare handlar om väldigt många saker kopplat till både didaktiska och praktiska metodiska frågor. Men läxprat kommer väldigt långt ner på agenda, och jag tror att det delvis beror på att man har etablerat en praktik kring det här, men också att det står inte någonstans i några styrdokument längre. Det bara flyter omkring på något sätt som ett begrepp. Det är väl en utav fördelarna med den här studien vi har gjort, att det sätter ju fingret på många sådana här problem som finns kopplat till företeelser. Jag tror att man skulle behöva borra litegrann i det, i både arbetslag och på skolor men också på huvudmannasidan där [man? 00:18:47] pratar om generella och särskilda anpassningar jättemycket, men mest kopplat till det som sker i skolan. Inte kopplat till det som görs utanför skolan. Så det finns många stenar att vända på tycker jag.

ALVA [00:18:58]: Jätteintressant det här du säger med att man också kanske ger läxor utan att reflektera så mycket, att man kanske har gjort det utav vana då och fortsätter att göra det, eller det man inte hinner klart på lektionerna: "Men det får ni som läxa", och sen funderar man kanske inte över att just det man inte hann klart på lektionen

kan ju vara det som man just hade svårt för, och behöver ha en lärare att kunna fråga och be om hjälp. Eller att man som det stod i någon studie ger läxor för att föräldrar, alltså vårdnadshavarna har efterfrågat det: "Det är en bra lärare här som ger läxor, så det tycker vi att ni ska fortsätta med." Att man gör det av helt andra skäl.

ANNA [00:19:38]: Men sen är det väl också i den här översikten det är flera studier där föräldrarna faktiskt tycker tvärtom. De vill inte ha läxor. På fritiden vill man göra andra sociala saker med barnen och det skapar konflikter, att man behöver tjata på sina barn.

PER [00:19:59]: Konflikter kring läxor, vi har ju ofta det som en stående fråga när vi har utvecklingssamtal när vi pratar om hur det går i skolan: Hur funkar det med hemarbeten och läxor? Det är ju helt otvetydigt så att det är en företeelse som skapar väldigt mycket konflikter, och i en del fall så ger man upp det här med läxor därför att man har inte ork för de här konflikterna, där man prioriterar ett schysst umgänge hemma istället, därför att vissa barn vill inte därför att de kanske kan, och andra varken kan eller vill.

ALVA [00:20:25]: Det här togs ju upp i en utav studierna, och det som den studien tog upp var väl det här med att som lärare informera om hur man då ska göra. Man kanske kan behöva vara där i början men inte vara någon slags kontrollant hela tiden, men vara i samma rum eller se till att: Nu sätts själva arbetet igång men inte då vara med under hela läxstunden och i princip göra läxan. Som jag tror att många också har erfarenhet av att man är med och tjar sig igenom. Men det är väl ingen lätt sak. Men man tog i alla fall upp just den aspekten, och då att man skulle försöka ha en bra kommunikation mellan lärare och vårdnadshavare i någon slags hur läxpraktiken ser ut hemma då.

PER [00:21:10]: Jag tror det är jätteklokt att man skapar den här relationen och också diskuterar. Det finns ju olika sätt att hantera det, och ur rättviseperspektiv så ... ur alla perspektiv är det ju jätteviktigt. Sen finns det också en del vårdnadshavare som anser att allting som eleverna ska lära sig i skolan ska ske under skoltid, och läxhjälp som ligger utanför skoltid, eller hemarbeten, de prioriteras bort helt och hållet. Det är ju svårt att komma åt, och det gör ju att redan där får man problem ur rättviseaspekten i uppdraget.

ALVA [00:21:41]: Jag kommer ju på massa studier när du pratar här. För en studie handlade också om det här med att man ... Hur var det nu igen? Jo, vårdnadshavarna upplevde det som att vissa läxor inte var så problematiska. En läsläxa var oproblematiske, för då kunde man på nåt vis klara av det. Men när det var matematikläxor där det handlade om att man gick igenom nåt som kanske man inte var

tillräckligt kunnig inom, att det upplevdes ju väldigt ojämnt då, att man tänkte att: Ja, här behövs det matematikkunskaper som förälder.

ANNA [00:22:14]: Den där studien, jag funderar på det Alva, det är ju i årskurs ett. Matematik i årskurs ett för sjuåringar!

PER [00:22:24]: Jag tror att om man skulle göra motsvarande undersökningar lite högre upp i åldrarna, så skulle det här problemet accentueras. Matematik är ju metoder. De ändras, förändras. Språket ändras och förändras. Så även om vårdnadshavarna, föräldrarna klarar av att räkna uppgifterna och utan problem skulle kunna förklara dem, så kanske de gör det med andra ord och andra uttryck. Då tror jag eleverna blir frustrerade i den situationen, för de är vana att höra det som lärarna säger och det sättet de gör på. Det här sista är väl de här gamla: trappan, liggande stolen och kort division där olika generationer möts, och där man ofta får höra de diskussionerna.

ALVA [00:23:01]: Aa, jag tror verkligen att det handlar om det att man inte ska behöva vara någon hemmalärare, utan det är läraren i skolan som har den pedagogiska kunskapen om hur man beskriver och förklarar nånting på ett bra sätt. Det är den personen som ska göra det.

ANNA [00:23:15]: Hörrni, det där tycker jag var alldeles utmärkt positiva slutord. Jag tror att det bara återstår att säga: Tack och hej!

INFORÖST 5 [00:23:28]: Du har lyssnat på Skolforskningspodden – en podd där undervisning och forskning möts. Vi finns också på webben: skolforskningsportalen.se